

Yalnız səhnədə fərqlənmək istəyirdi...

Həyatda heç kimdən fərqlənmək istəməsə də, səhnədə çoxlarından fərqlənirdi. Özünəməxsusluğunu səhnədə, sənətdə göstərmək istəyirdi. Canlandırdığı müxtəlif xarakterli obrazlarla tamaşaçıların qəlbində iz qoydu.

Bu il 140 yaşını qeyd edən C.Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Milli Dram Teatrının parlaq səhnə xadimlərindən olmuş Xalq artisti Əkbər Qardaşbəyovu 100 illik yubileyi münasibətilə yada salırıq.

səh. 6

Əkbər Qardaşbəyov – 100

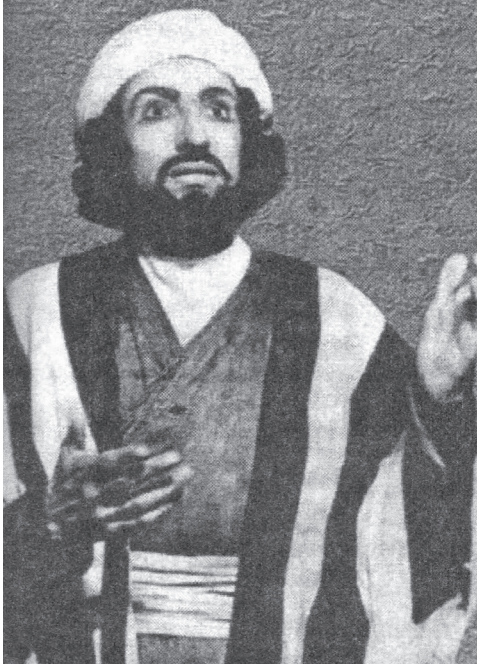
Həyatda heç kimdən fərqlənmək istəməsə də, səhnədə çoxlarından fərqlənirdi. Özünəməxsusluğunu səhnədə, sənətdə göstərmək istəyirdi. Canlandırdığı müxtəlif xarakterli obrazlarla tamaşaçıların qəlbində iz qoydu.

Bu il 140 yaşını qeyd edən C.Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Milli Dram Teatrının parlaq səhnə xadimlərindən olmuş Xalq artisti Əkbər Qardaşbəyovu 100 illik yubileyi münasibətilə yada salırıq.

Əkbər Hacı oğlu Qardaşbəyov 1923-cü ilin 15 martında Naxçıvan şəhərində anadan olub. Orta məktəb illərindən teatra maraq göstərən, aktyor olmaq arzusu ilə dram dərnəklərində çıxış edib. Orta məktəbi qurtarıqdan sonra Naxçıvan teatrına gəlib və taleyini bu sənətə, bu səhnəyə bağlayıb. Ömrünün sonunadək doğma teatrda fəaliyyət göstərmiş.

Ə.Qardaşbəyov ilk olaraq C.Cabbarlının "Aydın" pyesinin tamaşasında Ləzgi Qurban rolunu canlandıraraq ilk müvəffəqiyyət onun başını gicəlləndirmiş. Bir onu düşünür ki, tamaşaçının odlu, səmimi alqışlarını qazanmaq istəyirsə, çox çalışmalı, bu sənəti çox sevməli. O, həqiqətən də, səhnəni çox sevdi, bir-birindən dolğun obrazlar silsiləsi yaratdı.

Adil Babayevin "Yarımqıç şəkli" tarixi dramını tamaşaya qoyan rejissor Baxşı Qələndərli qəhrəmanın tərcümeyi-halının təfərrüatına uymayıb, onu bir sənət fədaisi kimi təqdim etmişdi. Rəssam Bəhrüzun (realist rəssam Bəhrüz Kəngərli) tamaşada mürəkkəb taleyini, ziddiyyətli daxili aləmini görürük.

Gürcü qızı Eterinin ona məhəbbəti, Bəhrüzün həyəcan və iztirabları tufanlı illərin hadisələri ilə tək-cə təbiət aşiqi olan rəssam kimi deyil, həm də mətin bir vətəndaş kimi diqqəti cəlb edir. Bəhrüz Eterinin eşqi ilə neçə-neçə təbiət tablosu yaradır. Ona elə gəlir ki, bu ilhamı, bu fırcanı Eterinin bulaq kimi təmiz məhəbbətindən alıb. Lakin amansız xəstəlik rəssamın bu ülvü məhəbbətini nakam qoyur. Sevimli Eterinin şəkli yarımqıç qalır... Ə.Qardaşbəyovun yaratdığı Bəhrüz obrazı sənətsevərlər tərəfindən maraqla qarşılanır. Teatrşünas-tənqidçilər C.Səfərov, C.Vəzirov onun ifasını yüksək qiymətləndirmişlər.

Hüseyn Cavid, Cəfər Cabbarlı dramaturgiyası aktyor üçün, sözün əsl mənasında, böyük sənət məktəbi olub. Vaxtilə Cavidin "Şeyx Sənan" mənzum faciəsində Şeyx Hadini oynayan aktyor illər sonra bu səhnədə məhəbbəti bütün dinlərdən uca tutan Şeyx Sənan obrazını yaradıb. Obrazın fəlsəfi və romantik çalarını təbii ifa yozumları ilə rəsm edən aktyor tamaşaçılar

tərəfindən sevilir. "Səyavuş" mənzum faciəsində Ə.Qardaşbəyovun yaratdığı mənfi tip – Kərşivəz obrazı da sənətsevərlərin diqqətini cəlb edib. O, Kərşivəzin xain xislətini çox təbii çalarlarla təqdim etməyi bacarıb.

Şeyx Sənan və Kərşivəz təzadlı obrazlardır. Biri sevmə və sevgini ülviləşdirən, ilahiləşdirən, digəri isə sevginin qarşısını alan, ona qara yaxan, mənfur xislətli bir surət. Cavidin hər iki qəhrəmanının hiss və həyəcanlarını, arzu və qayələrini düzgün tapan Ə.Qardaşbəyov onları sevə-sevə tamaşaçı yaddaşına möhürləyib.

Aktyor C.Cabbarlının "Yaşar" pyesində Toğrul, "Nəsrəddin şah" tarixi dramında Fərhad, "Almaz'da Fuad, "Oqtay Eloğlu'da Səməd bəy, "Sevil'də Məmmədəli bəy, "Aydın'da Novruz bəy, "Solğun çiçəklər'də Molla Möhsün, Əbdül, "Od gəlini"ndə Qorxmaz, "1905-ci ildə" əsərində Baxşı obrazlarını da sevə-sevə, bütün istedadını sərf edərək canlandıraraq.

Ə.Qardaşbəyovun yaratdığı bir çox obrazlar, o cümlədən S.S.Axundovun "Eşq və intiqam" faciəsində Çingiz, C.Məmmədquluzadənin "Ölümlər"ində Şeyx Nəsrullah, A.Şaiqin "Vətən" in Elman, A.Saqarelinin "Xanuma" komediyasında Knyaz, S.Vurğunun "Vaqif"ində Təlxək, S.Rüstəmin "Qaçaq Nəbi"sinə Baqqal Xəlil, S.Rəhmanın "Toy" komediyasında Mirzə Hüseyn, A.Ostrovskinin "Cehizsiz qız"ında Paratov kimi müxtəlif xarakterlər onun hərtərəfli istedadını aşkara çıxarıb.

"Qaçaq Nəbi" mənzum pyesinin tamaşasındakı Baqqal Xəlil epizodik obraz olsa da, o, aktyorun maraqlı oyun üslubu ilə

tamaşaçı yaddaşında əbədləşə bilib. "Vaqif" mənzum pyesindəki Təlxək obrazını aktyor 30 ildən çox tamaşaçıya sevdirə-sevdire oynayıb. Ə.Qardaşbəyov sənət yolunda amplua nədir bilməyib. Heç kimi təqlid etmədən dramatik, bəzən komik obrazların öhdəsindən məharətlə gəlib, bir çoxlarına isə öz möhürünü vurub. Bu mənada türk yazıçısı Əziz Nesinin "Toros canavarı" tamaşasında yaratdığı Nuru Sayaner obrazı, mübaliğəsiz demək olar ki, onun yaradıcılığında yeni bir zirvə təşkil edib.

Dramaturq Kəmalə Ağayevanın xalq əfsanəsi əsasında yazdığı "Apardı sellər Saranı" adlı mənzum pyesində el atası, qeyrətli, namuslu bir ər olan Soltan baba nə qədər desən abırılı, xalqa bağlı bir adamdır. Soltan baba Saranın Xançobana olan saf məhəbbətini alqışlayır. Amma Xaqanın Saraya aşiq olmasını və zorla ərə verilməsini görəndə dəhşətə gəlir. Bu işin faciə ilə bitməsinə bir növ sevinir. Soltan baba heç cür razı olmaz ki, qızı Xaqana qismət olsun. Təki qoy Saranı sellər aparsın, vəhşi heyvanlar yesin, amma Xaqana qismət olmasın. Ə.Qardaşbəyov Soltan babanın əqidəsini, xalqa inamını, qürurunu, vüqarını elvan boyalarla səciyyələndirir. Soltan baba Xaqanın qarşısında çox əzəmətlə, vüqarla dayanır. O, bu an qızını qurban verməyə də razıdır. Təki yadlara qismət olmasın... Saranın çaya atılması səhnəsindən sonra Soltan baba – Əkbər Qardaşbəyov nə hala düşür, necə dəhşətli hisslər keçirir. Bu hissləri də aktyor təbii və qabarıq şəkildə təqdim edir.

Sənətkarın ömrünün ahıl çağlarında yaratdığı Dudkin ("Günahsız müqəssirlər" – A.Ostrovski), İnfil ("Azərbaycan dünyam mənim" – M.Araz) və digər obrazlar öz təbii ifası ilə yaddaşlara həkk olunub. Bu obrazlardan İnfil daha çox tamaşaçılar arasında populyar olub, daha çox alqışlanmışdı. Bu da təbii idi. Cavid Poeziya teatrında tamaşaya qoyulan Məmməd Arazın "Azərbaycan dün-

yam mənim" pyesində İnfil daha çox diqqəti cəlb edir. Saf qəlbə malik olan, bütün ömrünü kənddə keçirən, torpaqla əlləşən İnfil – Əkbər Qardaşbəyov balaları üçün, dost-tanışları, qohum-qonşu üçün səmimi və qayğıkeş bir insandır. Savadsız olsa da, dünyanın gedişatını çox gözəl duyur. Çünki böyük həyat məktəbi keçib. Bütün bunları aktyor tamaşa boyu təbii bir ifa tərzində sənətsevərlərə təqdim edir.

Ə.Qardaşbəyov komik səciyyəli və musiqili əsərlərinin tamaşalarında da yadda qalmağa nail olub. Bu sırada Məstəli şah ("Müsyö Jordan və dərviş Məstəli şah" – M.F.Axundzadə), Knyaz ("Xanuma" – A.Saqareli), Ata ("Astana" – A.Dudarev),

Azər, Azad ("Aydınlıq", "Əliqulu evlənir" – S.Rəhman), Mərcan bəy, Sərvər, Soltan bəy ("Ər və arvad", "Məşədi İbad", "Arşın mal alan" – Ü.Hacıbəyli), Mitoş ("Hicran" – S.Rəhman, E.Sabitəoğlu), Kərbəlayı Hüseynalı ("Bəşmənatlıq gəlin" – M.S.Orudubadi, S.Rüstəmov), Uzun ("Toy kimindir?" – M.Əlizadə, A.Məşədibəyov), Alay ("Gözün aydın" – M.Əlizadə, F.Əmirov) və digər obrazları göstərə bilərik.

Ə.Qardaşbəyovun səhnə fəaliyyəti haqqında dövrü mətbuat səhifələrində zaman-zaman yazılan dərc olunub. Mərhum teatrşünas C.Vəzirov "Şərq qapısı" qəzetində (28 avqust 1987) aktyorun yaradıcılığı haqqında yazmışdı: "Teatrda fəaliyyəti dövründə Əkbər Qardaşbəyov irili-xırdalı 200-dən çox obraz yaratmışdır. S.Vurğunun "Vaqif" dramındakı Təlxək obrazı aktyor tərəfindən Naxçıvan səhnəsində 700 dəfədən çox ifa olunub, özü də hansı tərəf müqabilləri – Ələsgər Ələkbərov, İsmayıl Dağıstanlı, Sidqi Ruhulla, Həsənağa Salayev, İbrahim Həmzəyev, İsa Musayev kimi sənətkarlarla".

Ömrünün 50 ildən çox bir dövrünü Naxçıvan teatrının inkişafına həsr edən, burada klassik və müasir səpkili obrazlara maraqlı səhnə taleyi bəxş edən Əkbər Qardaşbəyovun əməyi yüksək qiymətləndirilib. Aktyor 1974-cü ildə "Əməkdar artist", 1987-ci ildə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülüb.

Tanınmış aktyor ömrünün 79-cu baharında, 2001-ci ilin 26 martında dünyasını dəyişib.

Əli Qəhrəmanov
AMEA Naxçıvan Bölməsinin
əməkdaşı, dosent